

НЕФОРМАЛЬНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ ЯК ФАКТОР ДИСБАЛАНСУ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

В умовах сучасної військово-політичної кризи з'явилися беззаперечні докази того, що параметри соціально-економічного розвитку України мають чітко виражений регіональний характер, а отже формування будь-якого аспекту державної політики повинно враховувати регіональну диференціацію, навіть за умови подальшої децентралізації влади.

Цілком логічно припустити, що регіональні особливості функціонування неформального сектору призводять до диференціації його проявів та впливу на функціонування пересічних економічних агентів. Зрозуміло, що структурні та регіональні диспропорції значною мірою впливають на тіньовий потенціал економіки. Для України ці диспропорції базуються як на спадщині планової економіки, так і на особливостях поточної трансформації економічної системи в умовах загострення сепаратистських настроїв в окремих регіонах. Успадкована ізоляція національної економічної системи призвела в умовах лібералізації зовнішньоекономічних відносин до гіпертрофованого розвитку монополізованого експортоорієнтованого сектору економіки. Значна частка цього сектору функціонує в тіні та спрямована на вивіз капіталу за межі країни. З іншого боку, розвал промислового сектору економіки створив умови для розквіту спекулятивно-посередницької діяльності, яка за своїм змістом більш притаманна тіньовій економіці і значно диференціюється у регіональному розрізі.

Загалом, частка тіньового сектору є навіть певною характеристикою просторово-структурної конкурентоспроможності регіону, але це у випадку якщо спостерігається «природний» рівень цього явища (не більше 10% від офіційного ВРП), яке може відігравати й позитивну роль та сприяти вирішенню окремих важливих соціальних проблем (йдеться, насамперед, про зайнятість та додаткові доходи населення, рентабельніше функціонування суб'єктів господарювання за умови неефективної діяльності інститутів державної влади тощо). Проте, надмірна «тінізація» призводить до «деформації» ринкового середовища, отримання конкурентних переваг суб'єктами тіньового сектору з негативними наслідками для суспільства у формі зменшення надходжень до місцевих бюджетів, банкрутства легальних підприємств та вивільнення їх персоналу, погіршення соціального захисту населення, зниження стандартів якості товарів і послуг і, як наслідок, це призводить

до істотного зменшення рівня конкурентоспроможності економіки регіону.

Враховуючи вищезазначене, виникає потреба у визначенні причин існування тіньових явищ, які відрізняються залежно від типології регіону. Зокрема, Ретунських В. до причин існування тіньових процесів в окремому регіоні відносить [1, с.57]: відсутність повноцінного ринкового середовища; важкість податкового навантаження; наявність недостатньо контрольованого кордону; поширення прихованої зайнятості; структурні диспропорції; недосконалість бюджетної політики. Автор найтипівішими формами прояву тіньової економіки вважає: реалізацію конфіскованих матеріальних засобів, «човникову» діяльність, контрабанду, тіньове працевлаштування. При цьому широко використовуються бартерні, давальницькі, толінгові схеми.

Виходячи з викладеного, доходимо висновку, що тіньова економіка в регіонах глибоко інтегрована в тіньовий сектор економіки держави і обумовлюється такими визначальними передумовами та особливостями: (1) соціально-економічною структурою регіону (тіньова економіка сконцентрована навколо основних центрів економічної діяльності); (2) недосконалістю правової бази відносин між центральною і регіональною владою, зокрема тим, що регіональна нормативно-розпорядча база у деяких випадках прямо суперечить Конституції України і сприяє тінзації господарських операцій у регіоні (нецільове використання бюджетних і позабюджетних коштів, укладання сумнівних договорів із іноземними партнерами); (3) взаємопроникненням органів регіональної влади та регіональних фінансово-промислових злочинних утворень; (4) дискримінаційною політикою застосування різного виду економічних пільг, наданих переважно за політичними критеріями для окремих регіонів і, таким чином, перетворення окремих регіонів у джерела тінзації економіки; (5) регіональною політичною владою й особистими характеристиками керівників регіонів (ідеологічна орієнтація, етична основа, особиста відповідальність), від яких істотно залежать характер і масштаби поширення тіньової економіки, форми і методи боротьби з нею в регіоні; (6) соціокультурними факторами: історичні та етнічні особливості, ментальні і культурні особливості мешканців; (7) недосконалість інститутів громадянського суспільства (незалежні ЗМІ піддаються тиску з боку регіональної влади, лише формування об'єднань підприємців, профспілки стикаються з процесом реорганізації, товариства споживачів не впливають на торгівлю) [2, с.186-207.].

Зважаючи на специфіку тінзації економіки, у тому числі регіону, необхідно формувати механізми усунення непрозорості регіонального економічного простору, що дозволить не тільки покращити структурну конкурентоспроможність, але й підвищити рівень якості життя населення,

як одним з головних цільових орієнтирів соціально-економічного розвитку та інтегральної конкурентоспроможності регіону.

Бібліографія

1. Ретунських В.В. Теоретичні підходи до дослідження тіньового сектора економіки: регіональний аспект // Вісник ЧДЕІ «Регіональна економіка». – № 6 (2). – 2010. – С.56-63.

2. Стратегія та механізми зміцнення просторово-структурної конкурентоспроможності регіону : Монографія / За ред. А. І. Мокія, Т. Г. Васильціва. – Львів: Ліга Прес, 2010. – 488 с.

Оксана АПОСТОЛЮК

Тернопільський національний економічний університет, Україна

ЗБАЛАНСУВАННЯ ПРАВ І ОБОВ'ЯЗКІВ УЧАСНИКІВ РИНКУ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ

Формування конкурентного середовища на ринку ЖКП передбачає вироблення цілісного комплексу заходів, спрямованих на демонополізацію галузі та впровадження ринкових механізмів функціонування даного сегменту ринку. Реалізація таких заходів має здійснюватися на чітко визначених цілях і механізмах реформування ЖКГ, державній політиці підвищення його інвестиційної привабливості, механізмах фінансового оздоровлення галузі. На сьогодні обмежена конкуренція на ринку ЖКП і недосконалість системи регулювання природних монополій є причинами низької якості ЖКП, кризового фінансового стану суб'єктів даного ринку, технічної і технологічної відсталості в наданні ЖКП споживачам. Зазначене обумовлює необхідність розроблення відповідної державної політики розвитку конкурентного середовища на ринку ЖКП, яка б визначала пріоритетні засади державного сприяння розвитку конкуренції та підвищення конкурентоспроможності суб'єктів ЖКГ, а також передбачала конкретні механізми розв'язання існуючих проблем функціонування галузі. Така політика має включати три ключових напрями: 1) підтримку конкурентного середовища на ринку ЖКП; 2) регулювання розвитку природних монополій; 3) підвищення конкурентоспроможності суб'єктів діяльності на ринку ЖКП.

Сучасний ринок ЖКП в Україні по суті є квазіринком, неспроможним забезпечити ефективне функціонування ринкових механізмів, а саме, рівноважних попиту, пропозиції, ціни, конкуренції. Реалізація цих принципів можлива лише за умови збалансування та взаємоузгодження